

A kereskedelmi nyitottság és az inflációs ingadozás alakulása az európai országokban

Raafat Abou Saad¹

ABSZTRAKT: Ez a kutatás kvantitatív módon vizsgálja a globalizáció és a pénzügyi instabilitás közötti kapcsolatot, két változóra összpontosítva: a GDP kereskedelmi nyitottságára és az inflációs volatilitásra (amelyet az éves CPI-változásokkal közelítenek) hat fejlett és fejlődő európai országban 2013 és 2023 között. A kutatás a kereskedelmi nyitottság és az infláció stabilitása közötti empirikus kapcsolatot mutatja be, anélkül, hogy más tényezőket, például a monetáris politikát vagy a tőkeáramlásokat is figyelembe venné. Vizsgálja a globalizáció és a pénzügyi instabilitás közötti kérdéses kapcsolatot a kiválasztott gazdaságokban, betekintést nyújtva azok eltérő sebezhetőségébe. Megbízható forrásokból gyűjtött másodlagos adatok alapján Pearson-korrelációt, regresszióelemzést és trendelemzést végeztünk e dinamikák megállapítására. Az elsődleges eredmények azt mutatják, hogy a kereskedelmi nyitottság és az inflációs ingadozások között erősebb pozitív kapcsolat figyelhető meg a fejlett országokban, főként Franciaországban és Németországban, mint a fejlődő országokban, köztük Magyarországon és Romániában, ahol inkább szinkronizált tendenciák voltak megfigyelhetők. Ezek az eredmények leíró jellegű bizonyítékot nyújtanak a kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás közötti kapcsolat országszintű különbségeire vonatkozóan. Ezek inkább további kutatások alapjául szolgálnak, mintsem határozott politikai következtetések levonására.

KULCSSZAVAK: globalizált piacok, pénzügyi rugalmasság, regresszióelemzés, trendelemzés, inflációs ingadozások.

JEL-KÓDOK: F62, E31, F43.

DOI: https://doi.org/10.35551/PFQ_2026_1_3

1 PhD-hallgató a Vállalkozói Doktori Iskolában és Üzleti Budapesti Közgazdasági Egyetem 1055 Budapest, Markó utca 29-31., Magyarország; E-mail: AbouSaad.Raafat.81unibge.hu
ORCID: 0009-0009-6286-8925

Bevezetés

A technológiai fejlődés és az emberi innovációk közvetlenül reagálnak a világra, egyszerre egyszerűsítve és bonyolítva az életmódokat, ami pozitív és negatív gazdasági, pénzügyi, társadalmi és politikai hatásokkal jár. A rugalmas és kockázatos gazdasági és pénzügyi szektorok a világháborúk utáni időszakban kezdődően egészen a mai napig jelentős teret vesztek a pénzügyi instabilitás miatt.

A pénzügyi instabilitás különböző pénzügyi és nem pénzügyi körülményekből fakad, ideértve a gazdasági visszaeséseket, a globális egyensúlyhiányokat, a szabályozás hiányát, a pénzügyi innovációt, a geopolitikai változásokat, az új világjárványokat stb. A múltbeli válságok, mint például a 2007–2008-as globális pénzügyi válság, kiváló történelmi kontextust nyújtanak, de ez nem áll e kutatás középpontjában. E tanulmány inkább az elmúlt néhány év kereskedelmi nyitottságára és az inflációs volatilitásra korlátozódik. Ezenkívül ebben a kutatásban a globalizációt gazdasági dimenziójában értelmezzük, amelyet a kereskedelmi nyitottságon keresztül mérünk. A tágabb politikai, társadalmi és kulturális perspektívákat elismerjük, de azok nem tartoznak a tanulmány hatálya alá.

Ezért meg kell jegyezni, hogy ez a kutatás nem a pénzügyi instabilitás szélesebb körű kérdéseit vizsgálja, beleértve a banki áramlásokat, a tőkeáramlásokat vagy a monetáris politikát, hanem szűken a kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás közötti kapcsolatra összpontosít kiválasztott európai országokban. A globalizációval és a pénzügyi instabilitással kapcsolatos tágabb kérdéseket elismerjük, de azok nem tartoznak a tanulmány hatálya alá. A kutatás felépítése a következő: Először áttekintjük a globalizáció és a pénzügyi instabilitás kapcsolatát vizsgáló korábbi kutatásokat. Ezután részletesen ismertetjük módszertanunkat, majd bemutatjuk az empirikus eredmények elemzését. Végül illusztráljuk érvelésünket, majd következik a következtetések rész, amely tartalmazza a következtetéseket és a legfontosabb politikai ajánlásokat.

Irodalomáttekintés

A kutatás elméleti keretét az irodalomáttekintés képezi. A jelenlegi globalizált világban különböző kutatók által végzett hagyományos kutatásokból kiderül, hogy az elmúlt évtizedekben számos országban tapasztalható pénzügyi és gazdasági válságok szintjét a jelen áttekintés következő aspektusai jellemezték.

A globalizáció világgazdaságra gyakorolt hatását is vizsgáltuk az irodalom áttekintése révén, hogy feltárjuk a világgazdaság szempontjából fontos témákat, amelyek között szerepelnek az árfolyam- és monetáris -politikai instabilitások. A kutatási eredmények azt mutatták, hogy a tőke nagyobb mobilitásának időszakában, az 1990-es évekig vezető globalizáció három egymást követő, nagyméretű pénzügyi és devizaválsághoz vezetett a feltörekvő országokban. Így a puha árfolyamkötést, egy tökéletesen liberalizált piacokkal és hiányos intézményi változásokkal jellemezhető rendszert, a pénzügyi sebezhetőséget növelő meghatározó

tényezőként azonosították. A kemény árfolyamkötések, mint például a valutata-nács vagy a dollárosítás, segítségével elkerülhetők a súlyos válságok, amelyekhez szilárd monetáris rendszerre, jogállamiságra, fiskális feyelemre, valamint bér- és árrugalmasságra van szükség (Wagner, 2001; Wagner, 2002; Wagner, 2005).

Másodszor, Azzimonti és társai (2013) – akiknek kutatása a pénzügyi globalizáció, a jövedelmi egyenlőtlenség és az államadósság közötti összefüggésekre összpontosított, és amely egy több országra kiterjedő politikai-gazdasági modell alkalmazásán, valamint az OECD (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet) adatain alapuló, országok közötti empirikus elemzésen alapult – főbb eredményeikből azt a következtetést vonták le, hogy az államadósság növekedésével nő az adósságválságok kialakulásának valószínűsége. Ennek eredményeként a tőkepiac liberalizációja és a jövedelmi egyenlőtlenségek növekedése által generált megnövekedett állami hitelfelvétel szuverén adósságválsághoz vezethet (Azzimonti et al., 2013).

Továbbá a témával kapcsolatos különböző tudományos munkák áttekintést adtak a globalizáció és a pénzügyi piacok instabilitása közötti kapcsolatról a 2007–2008-as globális válságot követően, változatos és értékes perspektívákat kínálva a jelenségre (Hay, 2007; McGrew, 2007; Orlowski, 2008). Emellett számos szakértő egyetértett abban, hogy a globalizáció négy területen befolyásolhatja a globális pénzügyi piacok volatilitását: a nemzetállam, a pénzügyi és bankrendszer, a gazdasági egyenlőtlenség és a vagyoneeloszlás terén (Sklias & Maris, 2013). Hryhoruk et al. (2019) szintén a pénzügyi válságokat is magában foglaló globális tényezőket azonosítja a vállalkozások gazdasági és pénzügyi stabilitásának fő külső okaként a tanulmány bizonyos paramétereinek becslési és előrejelzési elemzése alapján.

Másrészt a közelmúltban kutatást végeztek a pénzügyi globalizáció bizonytalanságának a 2000 és 2011 közötti időszakban 53 afrikai ország pénzügyi fejlődésére gyakorolt hatásáról, a Generalized Method of Moments (GMM) módszerre támaszkodva, a Világbank Pénzügyi Fejlődés és Szerkezet Adatbázisának adatait felhasználva. Asongu és társai (2017) eredményeikben kimutatják, hogy a pénzügyi globalizáció bizonytalansága nem befolyásolja a pénzmennyiséget, a pénzügyi rendszer betéteit vagy a pénzügyi méretet. A pénzügyi globalizáció azonban javítja a bankrendszer hatékonyságát és ösztönzi a pénzügyi tevékenységet. Ezen felül a tanulmány arra utal, hogy a külföldi tőke bizonytalansága ösztönözheti a helyi finanszírozást, különösen az afrikai pénzintézetek többletlikviditásának kezelésében. Az eredmények azt mutatják, hogy a közvetlen külföldi befektetések és a pénzügyi nyitottság döntő fontosságúak az afrikai régióban tapasztalható növekvő kereslet és tevékenységek szempontjából. Ez összhangban áll egy másik tanulmány megállapításával, amely szerint az ilyen határokon átnyúló pénzügyi tranzakciók javíthatják a pénzügyi szektort és elősegíthetik a gazdasági fejlődést, feltéve, hogy bizonyos intézményi előfeltételek teljesülnek (Trabelsi & Cherif, 2017).

Ezen túlmenően egy másik, nemrégiben készült tanulmány GMM-módszer-tant alkalmazott, és arra összpontosított, hogy megvizsgálja, hogyan befolyásolta a pénzügyi globalizáció a gazdasági növekedést 72 fejlődő országban 1972

és 2011 között. Az eredmények azt mutatták, hogy a pénzügyi instabilitás és az adósság-globalizáció csökkenti a növekedést, míg a pénzügyi globalizáció és a befektetési globalizáció elősegíti azt. Ezen felül a globalizáció adóssága növeli a pénzügyi instabilitás növekedésre gyakorolt hatását, míg a globalizáció beruházásai enyhítik ezt a hatást (Gaies et al., 2019).

A globalizáció és a pénzügyi stabilitásra gyakorolt hatásai közötti összefüggés fogalmán túl néhány kutató nemrég egy másik kulcsfontosságú kihívást is felvetett: ez a pénzügyi globalizáció gazdasági instabilitásra gyakorolt következményeit hangsúlyozza. Sudjono (2024) leíró kvalitatív módszertant alkalmazott a pénzügyi globalizáció és a gazdasági instabilitás közötti összetett kapcsolat értékelésére. Arra a következtetésre jutott, hogy a fenntarthatóság beépítése a világpiacra vonatkozó politikákba olyan téma, amely prioritást érdemel, különösen a globális társadalom előtt álló kihívások és lehetőségek kontextusában. Emellett Bublyk (2023) megvizsgálta egyes külső tényezők hatását az ukrajnai pénzügyi instabilitásra, és arra a következtetésre jutott, hogy a globális nyersanyagpiac ingadozásai, a nyersanyagoktól való függőség és egyéb külső tényezők közvetlenül befolyásolják Ukrajna pénzügyi stabilitását.

Ezenkívül egyes tanulmányok alátámasztják a jelen kutatást azzal, hogy összehasonlító képet nyújtanak a kereskedelmi nyitottság és az infláció volatilitása közötti ok-okozati összefüggésről – amely alapvető szempont a globalizáció pénzügyi stabilitásra gyakorolt hatásainak vizsgálatában. Először is, Shah és Lavanya (2022) megállapította, hogy a kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás közötti kapcsolat aszimmetrikus, és a gazdaság állapotától függően változik, ami 41 fejlődő ország 1972 és 2016 közötti időszakra vonatkozó Panel Smooth Transition Regression (PSTR) elemzésén alapult. Hasonlóképpen, Lin et al. (2022) endogén váltó regressziós modellt alkalmazott 64 ország mintáján, és összefoglalta, hogy a kereskedelmi nyitottságnak az inflációra gyakorolt hatása pozitív vagy negatív lehet, az inflációs célkövetési rendszerektől és attól függően, hogy az ország fejlett vagy fejlődő gazdasági szinten áll. Továbbá más kutatók ellentétes eredményekre jutottak; például Ceyhan és társai (2023) 1960 és 2020 közötti panelokozati elemzésük alapján kimutatták, hogy a kereskedelmi nyitottság nem befolyásolja az inflációs rátát a MIKTA-országokban. Hasonlóképpen, egy másik kutatás 31 év empirikus tanulmányainak metaelemzését alkalmazta, és kiderítette, hogy a kereskedelmi nyitottságnak csekély és alig szignifikáns hatása van az OECD-országok belföldi inflációjára. Ugyanakkor ez a hatás a nem OECD-országokban kifejezettebb (Yang et al., 2024).

Tanulmányunk több szempontból is hozzájárul a szakirodalomhoz. Először is, 2013 és 2023 közötti időszakra vonatkozó friss empirikus adatokat nyújt a globalizáció és az európai országok pénzügyi instabilitása közötti összefüggésről. Másodsor, a kereskedelmi nyitottság inflációs volatilitásra gyakorolt hatásainak vizsgálatán keresztül elemzi a fejlett és a fejlődő gazdaságok közötti pénzügyi kockázati különbségeket. Ezen túlmenően fontos iránymutatásokat nyújt a döntéshozók számára, kiemelve, hogy konkrét pénzügyi tervekre van szükség a globális piaci integrációval járó kockázatok csökkentése érdekében.

Módszerek és mintavétel

Ez az első fejezet világosan elmagyarázza a kutatási kérdések meghatározását, a megfogalmazott hipotéziseket, az adatgyűjtés részleteit, a mintavételi technikát, valamint az alkalmazott elemzési eszközöket és megközelítéseket.

A kutatás céljai, kérdései és hipotézisei

Ez a kutatás a kiválasztott mintán belül néhány európai országban vizsgálja a globalizáció és a pénzügyi instabilitás közötti kapcsolatot. A tanulmány azonban a következő célok elérésére törekszik:

1. Megérteni, hogy a GDP százalékában mért kereskedelmi nyitottság és a fogyasztói árak inflációs volatilitása hogyan viszonyul a fejlett és a fejlődő országokhoz, annak érdekében, hogy megértsük, hogyan befolyásolja a globalizáció a pénzügyi instabilitást.
2. Javaslatok és ajánlások megfogalmazása arra vonatkozóan, hogy az érintett felek és a jogalkotók hogyan kezeljék a pénzügyi instabilitást a globalizált világban.

Ennek megfelelően a kutatás a következő kutatási kérdésekkel foglalkozik:

Általános kutatási kérdés:

- ▶ Melyek azok a legfontosabb külső tényezők, amelyek globalizált perspektívából hozzájárulnak a pénzügyi instabilitáshoz?

Konkrét kutatási kérdés:

- ▶ Mi a kapcsolat a kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás között a fejlett és fejlődő európai országokban? És hogyan alakulnak a köztük lévő tendenciák 2013 és 2023 között ezekben az országokban?

Ezekre a kutatási kérdésekre válaszul a következő hipotéziseket fogalmaztuk meg, hogy a jelentős eredmények alapján ellenőrizzük, azok érvényesek-e, részben érvényesek-e vagy sem:

- ▶ 1. hipotézis (H1): A kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás közötti kapcsolat jelentőségében és erősségében különbség van a fejlett és a fejlődő európai országok között.
- ▶ 2. hipotézis (H2): A kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás dinamikája a vizsgálati időszak (2013–2023) során idővel változott.

Adatforrás és adatgyűjtés

A tanulmány a Világbank adatbázisaiból, valamint a Világfejlesztési Mutatók (WDI) nemzeti számlákból származó másodlagos kutatási adatokat használja 2013 és 2023 között. Ezek átfogó és megbízható adatbázisok, amelyek a világ-gazdasággal való gazdasági és pénzügyi kapcsolódás, valamint a pénzügyi instabilitás gazdasági és/vagy pénzügyi mutatóit tartalmazzák. Pontosabban hat európai országot választottunk ki: három fejlett országot, köztük Németországot, Hollandiát és Franciaországot, valamint három fejlődő gazdaságot, köztük Magyarországot, Lengyelországot és Romániát. Ez a kiválasztás garantálja az országok változatos gazdasági profilját és hátterét, amely lehetővé teszi a globalizáció pénzügyi instabilitásra gyakorolt hatásainak összehasonlító elemzését, mivel a 2013–2023 közötti időszakra vonatkozó átfogó és megbízható adatok gyűjtése is indokolta ezt a választást. Ezt a hat országot elsősorban az adatok rendelkezésre állása, valamint az Európai Unió fejlett és fejlődő gazdaságainak összehasonlítására irányuló szándék alapján választottuk ki. A fejlett/fejlődő besorolás az IMF nemzetközi összehasonlítási szabványain alapul, amelyeket általánosan használnak az összehasonlíthatóság érdekében. Továbbá, bár más osztályozások (például a HDI vagy a Világbank kritériumai) kissé eltérő osztályozást eredményezhetnek, az IMF megközelítése konzisztenciát és egységesítést biztosít a tanulmány számára. Ezenkívül a kutatás eredményei ezekből a rendkívül informatív adatforrásokból származnak, és olyan alapvető statisztikai összefüggéseket nyújtanak, amelyek szilárd és reális áttekintést adnak azokról a komplex kérdésekről, amelyekkel az országok szembesülnek, miközben egyrészt a globális gazdaságba való integráció koordinálására törekednek, másrészt pedig a pénzügyi stabilitást biztosítják. Egy ilyen módszertan alkalmazásával indokolt nagyobb bizalommal tekinteni az eredményekre, szem előtt tartva, hogy a világ egy integrált, de sokszínű globális gazdaság, ahol olyan témák, mint a kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás versengenek a figyelemért. Így a globalizáció egyéb aspektusait, mint például a tőkeáramlásokat vagy az árfolyam-dinamikát, itt nem tárgyaljuk. Ezért e tanulmány hatálya a kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás vizsgálatára korlátozódik.

Globalizáció és pénzügyi instabilitási mutatók/változók (mintavétel)

A globalizáció és a pénzügyi stabilitás közötti alapvető összefüggés megértése érdekében két kulcsfontosságú változót elemeztünk: a kereskedelmi nyitottságot (a GDP százalékában kifejezve) és a fogyasztói árindex (CPI) éves százalékos változását, amelyet a tanulmányban az egyszerűség kedvéért inflációs volatilitásnak nevezünk. A kereskedelmi nyitottság egy ország teljes kereskedelmének (az export és import együttes értéke) a bruttó hazai termékhez (GDP) viszonyított arányaként definiálható, amely a gazdasági tevékenység mértékéeként szolgál (Brühlhart, 2011; Özçağ & Bölükbaş, 2018). Ezenkívül az infláció egy rendkívül alkal-

mazkodó gazdasági jelenség, amelyet az árszint folyamatos emelkedése fejez ki, és amelyet a fogyasztói árindex (CPI %) változásának kiszámításával számszerűsítene. A CPI pontosan tükrözi a fogyasztók áruk és szolgáltatások vásárlási képességének finom árnyalatú ingadozásait (Labonte & Makinen, 2008). Ezért a fogyasztói árak részletesebb vizsgálata betekintést nyújt a lakosság mindennapi gazdasági tapasztalataiba. Szigorúan véve az inflációs volatilitás nem az éves inflációs rátát, hanem a várt inflációtól való eltérést jelenti. Jelen tanulmányban az éves CPI-változásokat használjuk a volatilitás helyettesítő mutatójaként, miközben tudatában vagyunk ennek korlátainak. Ebben a tanulmányban azonban az elemzés az aggregált CPI-adatokra korlátozódik, amelyek csak általános képet adnak, és nem nyújtanak részletes betekintést a háztartások szintjén tapasztalható helyzetbe. Továbbá a minta adatkészletét hat EU-ország keresztmetszeti adatait tartalmazó panelnek tekintjük, amelynek idődimenziója a 2013–2023 közötti éves adatokból áll, hogy kronológiai képet nyújtson az egymással összekapcsolt gazdaságok elmúlt évtizedbeli alakulásáról.

Elemzési módszerek

Ez a kutatás a globalizáció közötti összetett kapcsolatot vizsgálja, elsősorban a GDP-arányos kereskedelmi nyitottság és a fogyasztói árak inflációs rátájával mért pénzügyi instabilitás szempontjából. Módszertanunk szisztematikus, megbízható és gyakorlatias megközelítést követett annak érdekében, hogy meghatározza e kapcsolat jellegét a kiválasztott hat fejlett és fejlődő európai ország esetében. Először is, az analitikai módszerek négy fő részből álltak, kezdve a két változó leíró statisztikáinak alkalmazásával, hogy elemezzük az egyes országok átlagát, variabilitását és általános gazdasági jellemzőit 2013 és 2023 között. Másodsorban, a két változó közötti kapcsolat jellegének megértése volt az indok a Pearson-korrelációs együttható használatára a kapcsolatuk becsléséhez. Harmadsorban, az inflációs szint változását magyarázó kereskedelmi nyitottság mértékének elemzéséhez minden országra vonatkozóan lineáris regressziós egyenletet alkalmaztunk, hogy figyelembe vegyünk a keresztmetszeti eltéréseket. Végül az adatok változásainak nyomon követése érdekében trendelemzéshez vonaldiagramokat készítettünk, amelyek rámutatnak a kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás tendenciáira és változásaira az elmúlt tíz évben. Így az IBM SPSS Statistics for segítségével minden leíró és analitikai funkció alkalmazásával a tanulmány minden pontján biztosítottuk a pontosságot és a megbízhatóságot. Érdemes megjegyezni, hogy a Pearson-korreláció érzékeny a kis mintákra és a kiugró értékekre, és ez a kutatás korlátja. Emellett a holland kereskedelmi nyitottság mértékét a reexportok eltúlozhatják, ami torz eredményeket adhat az országra vonatkozóan. Így ezeket a szempontokat figyelembe vesszük az eredmények megvitatásakor.

Eredmények

Főbb eredményeink a globalizáció és a pénzügyi instabilitás közötti általános kapcsolatra, valamint a kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás közötti kapcsolatra vonatkozó kutatási kérdésekre és hipotézisekre vonatkoznak, konkrétan hat EU-országban, 2013 és 2023 között. A leíró statisztikák, a korrelációs együtthatók, a regresszióelemzés és a trendelemzés eredményeit szisztematikusan kontextusba helyezzük a meglévő szakirodalom megállapításaival, hogy növeljük azok relevanciáját és értelmezhetőségét.

Leíró statisztika

A leíró elemzés magában foglalja a tanulmányban figyelembe vett jelentős változókat: hat európai ország kereskedelmi nyitottságát és inflációs volatilitását a 2013–2023 közötti időszakban. Ezek a statisztikák a magyarázó és függő változók minimális és maximális értékeitől az átlagokig és szórásokig terjednek, és betekintést nyújtanak a fejlett és fejlődő gazdaságok variabilitásába és központi tendenciáiba, amint azt az alábbi 2. táblázat mutatja.

2. táblázat: A kereskedelmi nyitottság és az inflációs ráták leíró statisztikái (2013–2023)

Ország	Változó	N	Min	Max	Átlag	Szórás
Franciaország	Kereskedelmi nyitottság (a GDP %-ában)	11	56,78	73,25	63,11	4,37
	Inflációs volatilitás (fogyasztói árak éves %)	11	0,04	5,22	1,62	1,79
Németország	Kereskedelmi nyitottság (a GDP %-ában)	11	81,15	99,88	87,74	4,77
	Inflációs volatilitás (fogyasztói árak éves %)	11	0,14	6,87	2,19	2,24
Hollandia	Kereskedelmi nyitottság (a GDP %-ában)	11	155,42	185,27	164,67	7,92
	Inflációs volatilitás (fogyasztói árak éves %)	11	-0,23	17,12	4,60	5,83
Magyarország	Kereskedelmi nyitottság (a GDP %-ában)	11	146,46	179,71	155,94	8,18
	Inflációs volatilitás (fogyasztói árak éves %)	11	0,32	10,00	2,54	2,69

Ország	Változó	N	Min	Max	Átlag	Szórás
Lengyelország	Kereskedelmi nyitottság (a GDP %-ában)	11	90,78	123,98	102,46	9,82
	Inflációs volatilitás (fogyasztói árak éves %)	11	-0,87	14,43	3,64	4,97
Románia	Kereskedelmi nyitottság (a GDP %-ában)	11	78,06	93,23	84,86	3,85
	Inflációs volatilitás (fogyasztói árak éves %)	11	-1,54	13,80	4,05	4,56

Forrás: a szerzők számításai a Világbank nyílt adatain alapulnak

A fejlett és a fejlődő országokra vonatkozó leíró statisztikák jelentős eltéréseket mutatnak. A fejlett gazdaságok közül Hollandia állt az élen az átlagos kereskedelmi nyitottság tekintetében (164,67%), és egyúttal a legmagasabb átlagos inflációs rátát is regisztrálta (4,60%). A fejlődő országok közül viszont Magyarország érte el a legmagasabb átlagos kereskedelmi nyitottságot (155,94%). Más országok, például Románia és Lengyelország, alacsonyabb kereskedelmi nyitottsági átlagot értek el (84,86%, illetve 102,46%), ami arra utal, hogy még nem integrálódtak teljes mértékben a globális gazdaságba. Ezen felül az inflációs volatilitás átlagos variációs együtthatói Románia esetében 4,05%, Lengyelország esetében pedig 3,64%, ami jelentősen magasabb a világtáznál, jelezve, hogy a fejlődő országok a fejlett országokhoz képest sebezhetőbbek a pénzügyi kockázatokkal szemben. A fejlett országok, mint például Franciaország (1,79%) és Németország (2,24%), viszonylag alacsony inflációs szórással rendelkeznek, ami biztosabb kilátásokat teremt a jövőbeli pénzügyi sokkok és válságok kezelésére.

Korrelációs együtthatók

A Pearson-korrelációs együtthatók kiszámításával vizsgáljuk az egyes országok kereskedelmi nyitottsága és az inflációs volatilitás közötti kapcsolat jellegét. A 3. táblázatban szereplő eredmények a hat európai ország változói közötti kapcsolatok erősségét és statisztikai szignifikanciáját mutatják.

3. táblázat: Pearson-korrelációs együtthatók a kereskedelmi nyitottság és az inflációs ráták között (2013–2023)

Ország	N	Pearson-korreláció (r)	p-érték	Szignifikancia-döntés
Franciaország	11	0,879	0,000	Szignifikáns 0,01 szinten
Németország	11	0,875	0,000	Szignifikáns 0,01 szinten
Hollandia	11	0,864	0,001	Szignifikáns 0,01 szinten
Magyarország	11	0,219	0,519	Nem szignifikáns
Lengyelország	11	0,887	0,000	Szignifikáns 0,01 szinten
Románia	11	0,464	0,151	Nem szignifikáns

Forrás: a szerzők számításai a Világbank adatai alapján

Az eredmények hangsúlyozták a két változó közötti pozitív és szignifikáns kapcsolatot Franciaországban, Németországban, Hollandiában és Lengyelországban, ami azt mutatja, hogy a kereskedelem nyitottságának növekedése nagyobb inflációs volatilitást eredményez ezekben az országokban. Továbbá Lengyelországban a legmagasabb a kapcsolat mértéke ($r = 0,887$) és a p-érték ($0,000 < 0,01$ szignifikanciaszint), ami a két változó közötti nagyon erős pozitív kapcsolatra utal. Ezzel szemben a koefficiensbecslés gyengébb és statisztikailag nem szignifikáns Magyarország és Románia esetében, ami arra utal, hogy más gazdasági erők vagy struktúrák is befolyásolhatják a kereskedelmi nyitottság inflációs volatilitásra gyakorolt hatását. Továbbá Magyarországon és Romániában, ahol nem találtak statisztikai szignifikanciát, ez *összefüggésbe hozható akár strukturális gazdasági különbségekkel*, mint például a külső energiapiacok igénybevétele, akár a nemzeti adatsorok volatilitásával. Külső sokkok, elsősorban a COVID-19-járvány és a 2020 utáni energiaár-emelkedések is magyarázatot adhatnak arra, hogy miért nem találtak állandó összefüggést. Ezek az eredmények arra utalnak, hogy további országspecifikus tanulmányokra lenne szükség a gazdaságok dinamikájának tisztázásához.

Lineáris regresszioelemzés

A regresszioelemzés a kiválasztott hat országban vizsgálja az ok-okozati összefüggést és a kereskedelmi nyitottság hatását a pénzügyi instabilitásra az inflációs volatilitás tekintetében. Az eredményeket a 4. táblázat szemlélteti, kiemelve ezeknek az összefüggéseknek az erősségét, irányát és a statisztikai teszteseteket.

4. táblázat: Regressziós elemzés összefoglalása

Ország	R	F (Sig.)	Nem standardizált B-együttható	t-érték	p-érték	Összefoglalás
Franciaország	0,773	30,572	0,359	5,529	0,000	Jelentős pozitív összefüggés
Németország	0,766	29,537	0,410	5,435	0,000	Jelentős pozitív összefüggés
Hollandia	0,747	26,519	0,284	5,150	0,001	Jelentős pozitív összefüggés
Magyarország	0,048	0,451	0,161	0,672	0,519	Nincs szignifikáns összefüggés
Lengyelország	0,786	33,144	0,449	5,757	0,000	A legerősebb pozitív összefüggés
Románia	0,215	2,466	0,548	1,570	0,151	Nincs szignifikáns összefüggés

Forrás: a szerzők számításai a Világbank adatai alapján

A regresszióelemzés eredményeiből kitűnik, hogy az összes fejlett ország (Franciaország, Németország és Hollandia) esetében szignifikáns pozitív összefüggés mutatkozik a két változó között, az R^2 értékek rendre 0,773, 0,766 és 0,747. Másrészt a fejlődő országok kétharmada, főként Magyarország és Románia, gyenge és nem szignifikáns összefüggést mutatott R^2 és p-értékeik között. Ezzel szemben Lengyelországban a legjelentősebb és statisztikailag szignifikáns összefüggés figyelhető meg, $R^2 = 0,786$ és nem standardizált B együtthatóval = 0,449, ami azt jelzi, hogy a kereskedelmi nyitottság 1%-os növekedése az inflációs volatilitás 0,449%-os növekedését jelzi előre.

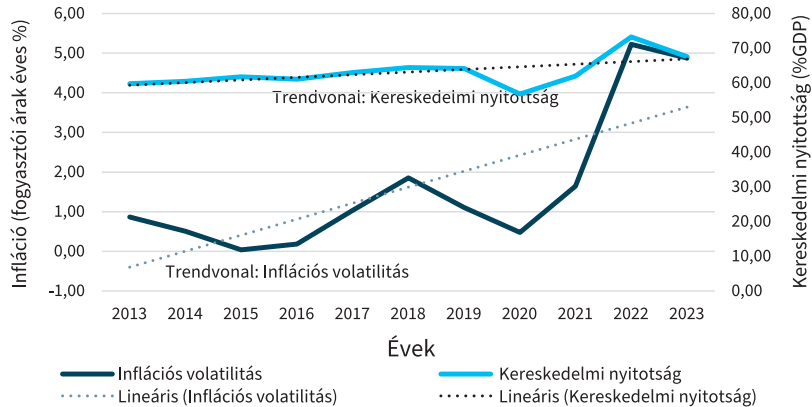
Trendelemzés (2013–2023)

Ez a szakasz bemutatja a 2013 és 2023 közötti időszakban a hat európai országban két változó éves változásainak és dinamikájának nyomon követésére végzett trendelemzést. A trendelemzés célja a korábbi statisztikai eredményeinknek megfelelő mintázatok és anomáliák azonosítása. Az eredményeket az alábbi 1–6. ábrák mutatják be.

Fejlett országok

► Franciaország:

1. ábra: A kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás trendjei Franciaországban (2013–2023)

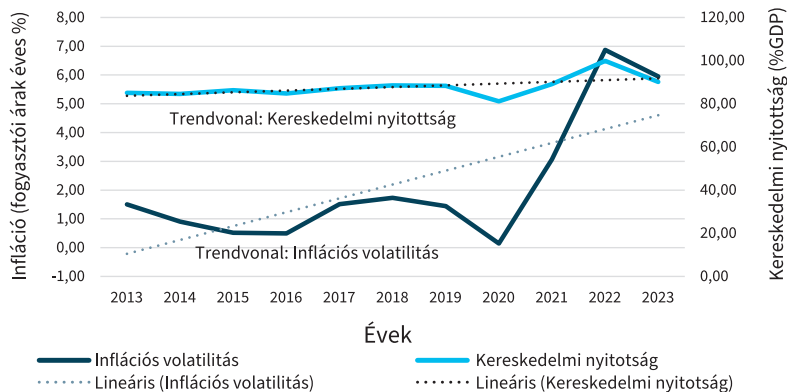

Forrás: a szerzők saját készítésű ábrája

Az 1. ábra a kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás alakulását mutatja be Franciaországban. A kereskedelmi nyitottság az *évek* során fokozatosan nőtt, és 2022-ben elérte a 73,25%-os csúcst. Az inflációs volatilitás azonban 2019-ig viszonylag stabil volt, némi ingadozás után pedig a külső gazdasági körülmények miatt 2022-ben hirtelen 5,22%-ra emelkedett. Mindkét trendvonal azonban a globalizáció és a pénzügyi stabilitás közötti dinamikus és változó kapcsolatot mutatja az *évek* során.

► Németország:

2. ábra: A kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás alakulása Németországban (2013–2023)

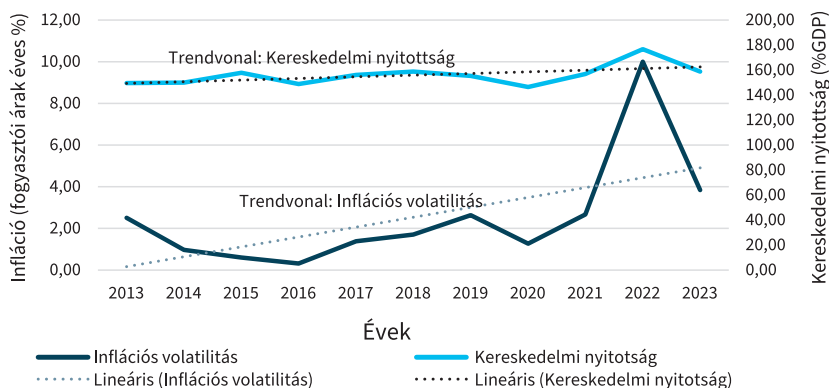

Forrás: a szerzők saját készítésű ábrája

Németországban a kereskedelmi nyitottság értékei kis ingadozások mellett folyamatosan emelkedtek, 80 és 90% között mozogtak, majd 2022-ben elérték a legmagasabb értéküket, 99,88%-ot. Az inflációs ráta azonban az első néhány évben viszonylag alacsony volt, ami erősítette a pénzügyi stabilitást. 2020 után emelkedő tendenciát mutatott, és 2022-ben elérte a 6,87%-ot, ami nagy valószínűséggel külső és belföldi gazdasági tényezőknek köszönhető. A trendvonalak tehát a vizsgált időszakban a kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás szintjének átlagos emelkedő tendenciáját mutatják.

► Hollandia:

3. ábra: A kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás alakulása Hollandiában (2013–2023)

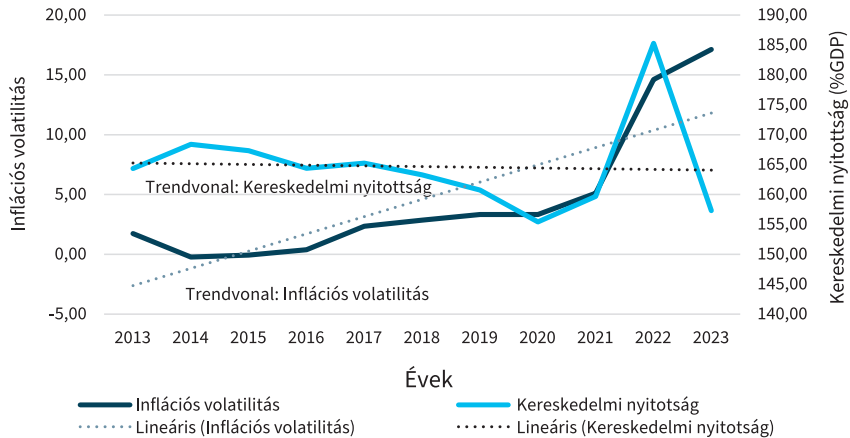
Forrás: a szerzők saját készítésű ábrája

Hollandia esetében a helyzet nagyon hasonló a németországihoz. *Általánosságban elmondható, hogy Hollandia kereskedelmi nyitottsága 2013 és 2023 között egyenletes és folyamatosan emelkedő tendenciát mutat, 2023-ban enyhe csökkenéssel 158,82%-ra, míg 2022-ben 176,61%-os csúcsot ért el.* Hasonlóképpen, az elemzésből kitűnik az infláció volatilitása, különösen 2020 után, amely 2022-ben *érte el csúcspontját 10,001%-kal.* Tehát mindkét trend lineáris szinten azt mutatja, hogy mindkét változó fokozatosan növekszik, és a két változó egymástól *függ.*

Fejlődő országok

► Magyarország

4. ábra: A kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás alakulása Magyarországon (2013–2023)

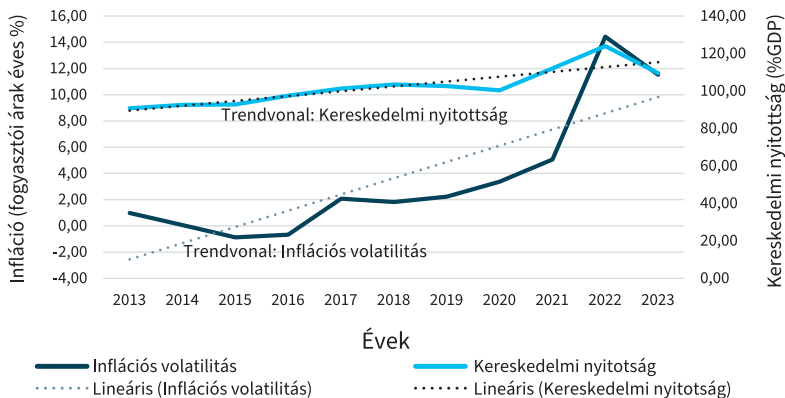

Forrás: a szerzők saját készítésű ábrája

Magyarország eltérő mintázatot mutatott a három fejlődő ország trendelemzéséhez képest, ahol a kereskedelmi nyitottság és az infláció magasabb volatilitási szinteket mutatott. A kereskedelmi nyitottság 2022-ben *érte el* a legmagasabb értéket (185,27%) az összes többi ország közül, amelyet 2023-ban jelentős csökkenés követett. Az inflációs volatilitás hasonló mintát követ, a vizsgálati időszakban ingadozott a leginkább, 2023-ban elérve a 17,12%-ot. A trendvonalak azt mutatják, hogy mindkét változó lassan emelkedik, ami jól mutatja, mennyire érzékenyek a fejlődő gazdaságok pénzügyei a globális piacokra.

► Lengyelország:

5. ábra: A kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás alakulása Lengyelországban (2013–2023)

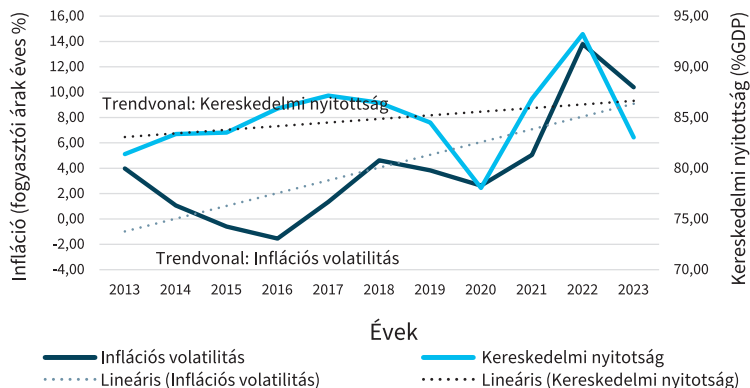

Forrás: a szerzők saját készítésű ábrája

Lengyelország kereskedelmi nyitottsági szintje emelkedő tendenciát mutatott, 2020 után pedig észrevehető gyors növekedés volt tapasztalható: 100,32%-ról 123,98%-ra emelkedett 2022-ben. Az inflációs volatilitás azonban viszonylag kevésbé volt stabil, jelentős ingadozásokkal, amelyek 2022-ben 14,42%-os csúcsot értek el. Ez rávilágít a fokozott globális integrációval járó, a fejlődő országokkal kapcsolatos potenciális gazdasági kockázatokra. Ezek a trendgörbék összhangban vannak a két változó esetében megfigyelt egyéb pozitív időbeli trendekkel.

► Románia:

6. ábra: A kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás alakulása Romániában (2013–2023)

Forrás: a szerzők saját összeállítása

Románia esetében a kereskedelmi nyitottság az összes évben átlagosan 80 és 90% között mozgott, 2022-ben mérsékelt emelkedést mutatott 93,23%-ra, de 2023-ban enyhe csökkenő tendenciát mutatott, elérve a 83,04%-ot. Az inflációs ráta ingadozásai elsősorban a lengyelországiakhoz hasonló mintát követnek, az évek során jelentős emelkedést mutatva, a legmagasabb érték 13,79% volt 2022-ben, ami a gazdasági instabilitást hangsúlyozza. Ezért a trendvonalak a kereskedelmi nyitottság folyamatos emelkedését mutatják. Az infláció ingadozása azonban szabálytalanabbnak tűnik, ami aláhúzza a globalizációhoz igazodó fejlődő gazdaságok pénzügyi nehézségeit.

Megbeszélés és következtetések

Ez a kutatás és a meglévő szakirodalomban található korábbi tudományos munkák közös irányvonalat követtek a folyamatban lévő globalizációs gyakorlatok és a 2008-as nagy recesszió után kialakult instabil pénzügyi és gazdasági feltételek közötti összekapcsolt és összetett kapcsolat természetének meghatározásában. Konkrétan a kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás közötti kapcsolatot vizsgálták hat európai országban, amelyek két különböző gazdasági típust képviselnek: a fejlett országok (Franciaország, Németország, Hollandia) és a fejlődő országok (Magyarország, Lengyelország, Románia) között 2013 és 2023 között. Ennek eredményeként a megállapítások segítenek következtetéseket levonni a globalizáció hatásairól a pénzügyi rendszerek stabilitására és ellenálló képességére különböző környezetekben. Ezek a következtetések leíró és feltáró jellegűek. A változók korlátozott köre és a hat országból álló kis minta miatt ezeket nem szabad általánosítani a pénzügyi instabilitásra vonatkozó szélesebb körű állításokra.

Először is, az összes vizsgált országra vonatkozó egyik jelentős és általános megállapítás az volt, hogy az elmúlt 11 évben a kereskedelmi nyitottság és az inflációs ingadozások mértéke egyre növekvő tendenciát mutatott, ami rávilágít a globalizáció és a pénzügyi instabilitás közötti összetett összefüggésre. Ez főként olyan globális zavarok miatt következhet be, mint a COVID-19-járvány, amely hatással volt az ellátási és fiskális láncokra, valamint a 2022-es orosz-ukrán háború, amely az energiaárak ingadozásának problémáját és az országok import- és exportszintjének mélyreható változásait ötvözte. Az ilyen események nagy hatással vannak a pénzügyi stabilitásra, függetlenül attól, hogy egy gazdaság mennyire fejlett, ami jól mutatja, mennyire globális a pénzügyi instabilitás válságok idején.

Ugyanakkor fontos azonosítani a két országcsoport közötti különbségeket, amelyek esetében hasonló mintázat figyelhető meg. A kereskedelmi nyitottság tekintetében az eredmények az inflációs volatilitás szempontjából stabilabbnak tűntek, különösen a fejlett országok esetében. Mindazonáltal a Pearson-korreláció az általános statisztikai kapcsolat erősségét tükrözi, de nem ragadja meg a trendelemzésben megfigyelt időbeli vagy ok-okozati dinamikát. A kereske-

delmi nyitottság és az inflációs volatilitás közötti kapcsolat a fejlett országokban nem volt olyan erős, mint a fejlődő gazdaságok esetében várható volt, főként azért, mert a fejlett országok intézményi környezete jobb.

Az eredmények arra utalnak, hogy a kereskedelmi nyitottság pozitív kapcsolatban áll az inflációs volatilitással a fejlett országokban, magas Pearson-együtthatókat mutatva Franciaország ($r = 0,879$), Németország ($r = 0,875$) és Hollandia ($r = 0,864$) esetében, amelyek mindegyike statisztikailag szignifikáns $r > 0,85$ és $p < 0,01$ értékekkel. Ezenkívül a regressziós elemzés is alátámasztja az eredményeket, mivel a kereskedelmi nyitottság Franciaországban az inflációs ingadozás varianciájának 77,3%-át magyarázza ($R^2 = 0,773$, $p < 0,01$), míg Magyarországon csak 4,8%-át ($R^2 = 0,048$, $p > 0,05$). Ezek az eredmények igazolták a második hipotézist (H2), amely szerint a két változó közötti korreláció erőssége a különböző gazdasági növekedési szinteken eltérő.

Ezen felül a mintában bizonyos időbeli ingadozások figyelhetők meg, ami arra utal, hogy a kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás 2013 és 2023 között változott. Ezek a változások azonban inkább leíró jellegű mintázatok, mintsem formális hipotézisvizsgálat eredményei. A kereskedelmi nyitottság olyan fejlett országokban, mint Németország és Franciaország, viszonylag stabil volt, és 2022-ben érte el maximális értékét, míg az infláció volatilitása közepes szinten volt, és bizonyos gazdasági, pénzügyi és politikai körülmények miatt nőtt. Például Franciaország inflációs rátája a 2021-es 1,64%-ról 2022-ben 5,22%-ra emelkedett. A trendelemzés azt is kimutatta, hogy a fejlődő gazdaságokban nagyobb ingadozások tapasztalhatók a kereskedelmi nyitottság és az inflációs volatilitás szintje tekintetében. Például Magyarországon 2022-ben a kereskedelmi nyitottság elérte a 185,27%-ot, amit az inflációs volatilitás 17,12%-ra történő emelkedése kísért 2023-ban, amely arra utal, hogy ezekben az országokban közvetlenebb kapcsolat áll fenn a globalizáció és a pénzügyi instabilitás között.

Összességében eredményeink hasonlóak a globalizációról és a pénzügyi stabilitásról szóló korábbi tudományos megállapításokhoz, ami bizonyítja a kettő közötti árnyalt és összetett kapcsolatot, és alátámasztja az első hipotézist (H1). Ez arra utal, hogy a kereskedelmi nyitottság GDP-re és a fogyasztói árak inflációs rátájára gyakorolt hatása jelentősen változik az országok gazdasági szerkezetétől és integrációs szintjétől függően, ami hangsúlyozza a testreszabott politikai válaszok szükségességét. Végül a fejlett gazdaságoknak további intézkedéseket és mechanizmusokat kell bevezetniük a globális sokkhatások kezelésére, míg a fejlődő országoknak a pénzügyi erő és a reziliencia javítását szolgáló strukturális sebezhetőségek kiküszöbölésére kell összpontosítaniuk.

Korlátok és jövőbeli fejlemények

Jelen kutatás ugyan a globalizáció és a pénzügyi stabilitás két fontos változóját – a GDP-arányos kereskedelmi nyitottságot és a fogyasztói árak inflációs volatilitását – vizsgálta, mint a globalizáció és a pénzügyi stabilitás közötti össze-

függés egyik kulcsfontosságú jelenségét, mégis felmerültek bizonyos korlátok, amelyeket a jövőbeli kutatások során figyelembe kell vennünk. Ezek közé tartozik, hogy az elemzés kizárólag két változóra – a kereskedelmi nyitottságra és az inflációs volatilitásra – összpontosított. Ugyanakkor más tényezők, például a közvetlen külföldi befektetések (FDI) és a hivatalos árfolyamok is sokkal többet elárulhatnának a globalizáció és a pénzügyi stabilitás közötti összefüggésekről. A jövőbeli kutatások azonban longitudinális kutatási terveket alkalmazhatnak, vagy növelhetik a minta méretét az európai országokon kívüli országok bevonásával, valamint fejlettebb statisztikai modelleket, például paneladatok elemzését és idősoros modelleket alkalmazhatnak az eredmények megbízhatóságának javítása és az ok-okozati összefüggések vizsgálata érdekében. ■

A szerzők hozzájárulása

Koncepció: Sági Judit.

Adatkezelés: Raafat Abou Saad, Sági Judit.

Formális elemzés: Raafat Abou Saad.

Kutatás: Raafat Abou Saad.

Módszertan: Raafat Abou Saad, Sági Judit.

Projektadminisztráció: Raafat Abou Saad.

Források: Raafat Abou Saad, Sági Judit.

Szoftver: Raafat Abou Saad.

Felügyelet: Sági Judit.

Ellenőrzés: Sági Judit.

Vizualizáció: Raafat Abou Saad.

Írás – eredeti vázlat: Raafat Abou Saad

Írás – áttekintés és szerkesztés: Raafat Abou Saad, Sági Judit.

Hivatkozások

1. Asongu, S. A., Koomson, I., & Tchamyou, V. S. (2017). A pénzügyi globalizáció bizonytalansága/instabilitása kedvező hatással van a pénzügyi fejlődésre. *Research in International Business and Finance*, 41, 280–291. <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2017.04.002>
2. Azzimonti, M., De Francisco, E., & Quadrini, V. (2014). Pénzügyi globalizáció, egyenlőtlenség és a növekvő államadósság. *American Economic Review*, 104(8), 2267–2302. <https://doi.org/10.1257/aer.104.8.2267>
3. Brülhart, M. (2011). A kereskedelmi nyitottság térbeli hatásai: áttekintés. *Review of World Economics*, 147, 59–83. <https://doi.org/10.1007/s10290-010-0063-0>
4. Bublyk, I. (2023). Egyes külső tényezők hatása az ukrainai pénzügyi instabilitásra. *Finansi Ukraini*.

5. Ceyhan, T., Gülcan, N., & Gürsoy, S. (2023). A kereskedelmi nyitottság és az infláció közötti kapcsolat elemzése: Bizonyítékok a MIKTA-országokból. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 8(21), 327–338.
6. Gaies, B., Goutte, S., & Guesmi, K. (2019). Milyen kölcsönhatások vannak a pénzügyi globalizáció és az instabilitás között? Növekedés a fejlődő országokban. *Journal of International Development*, 31(1), 39–79. <https://doi.org/10.1002/jid.3356>
7. Hay, C. (2007). A globalizáció hatása az államokra. In J. Ravenhill (szerk.), *Globális politikai gazdaságtan* (3. kiadás, 219–247. o.). Oxford University Press.
8. Hryhoruk, I., & Moskvichova, O. (2019). A vállalkozás pénzügyi stratégiájának jellemzői gazdasági instabilitás körülményei között. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Zarządzanie*, 1(1), 43–55.
9. Lin, P. C., Huang, H. C., & Liu, X. (2022). A nyitottság és az infláció összefüggése alternatív monetáris rendszerekben. *Studies in Nonlinear Dynamics & Econometrics*, 26(1), 35–53.
10. Labonte, M., & Makinen, G. E. (2008). Infláció: okok, költségek és jelenlegi helyzet. *Kongresszusi Kutatószolgálat*.
11. McGrew, A. (2007). A globalizáció logikája. In J. Ravenhill (szerk.), *Globális politikai gazdaságtan* (3. kiadás, 89–117. o.). Oxford University Press.
12. Orłowski, L. T. (2008). A 2007/2008-as globális pénzügyi válság szakaszai: Van-e vándorló eszközár-buborék? *Economics Discussion Paper*, 2008-43.
13. Özçağ, M., & Bölükbaş, M. (2018). A kereskedelmi nyitottság és az infláció közötti kapcsolat: elemzés Törökországra vonatkozóan a Romer-hipotézis keretében. *Journal of Finance*, 174, 112–130.
14. Shah, I. A., & Lavanya, A. (2022). A nyitottság-infláció rejtélye: Aszimmetrikus megközelítés. *Makroökonómia és pénzügyek a feltörekvő piacgazdaságokban*, 15(2), 125–139. https://doi.org/10.1007/978-94-007-9111-1_12
15. Sklias, P., & Maris, G. (2013). Globalizáció és a globális pénzügyi piacok instabilitása. *(Győződjön meg a folyóirat és a kiadvány adatainak pontosságáról.)*
16. Sudjono, S. (2024). A pénzügyi globalizáció hatása a gazdasági instabilitásra: A globális pénzügyi válság esete. *(Győződjön meg a folyóirat és a kiadvány adatainak pontosságáról.)*
17. Wagner, H. (2005). Globalizáció és pénzügyi instabilitás: Kihívások az árfolyam- és monetáris politika számára. *International Journal of Social Economics*, 32(7), 616–638. <https://doi.org/10.1108/03068290510595135>
18. Wagner, H. (2001). A globalizáció hatása a monetáris politikára. *IMF Working Paper*, WPO1/184.
19. Világbank. (n.d.). Infláció, fogyasztói árak (éves %). *Világbank nyílt adatbázis*. Forrás: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG>
20. Világbank. (n.d.). Kereskedelem (a GDP %-ában). *Világbank nyílt adatbázis*. Forrás: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?end=2022&start=1960&view=chart>
21. Yang, X., Yan, W., & Hao, X. (2024). Felelős-e a kereskedelmi nyitottság a belföldi infláció emelkedéséért? Három évtizedes kutatásokról származó megállapítások. *Applied Economics*, 1–16.